

ראש השנה לב

משה שווערד

1. ריטב"א על מסכת ראש השנה דף לב/א

מתני' סדר ברכות אומר אבות וגבורות וכו' פי' קתני הא לאשמעינן שאין משנין בהם כולם אע"פ שמוסיפין בשאר התפלה וא"כ זה שנהגו לומר זכרנו ומי כמוך וכו' הוא טעות שהרי אמרו לא ישאל אדם צרכיו לא בג' ראשונות ולא בג' אחרונות אבל במס' סופרים נמצא סעד למנהגינן שכך אמר שם כשם שחתמתן של ר"ה וי"ה [משונה] משאר ימים כך תפלתן משונה ואין אומרי' זכרנו ומי כמוך בג' ראשונות אלא בשני ימים טובים של ר"ה וי"ה (ואפילו) [ואף באלו] בקושי התירו

2. ספר שפתי חכמים

י"ט ס"ס שלום וכו' ודו"ק: **וְבוֹרַר מַלְכוּת עַם קְדוֹשׁ הַיּוֹם. וְשָׁמַע דַּעִיקָר הַבְּרָכָה הַיּוֹם זְכוּת "קְדוֹשׁ הַיּוֹם, וְהַמְלִיכוֹת רַק כִּלְכַל עֲוֹנָה אֲזַל מִרְמַזֵּי לֹא וְשָׁמַע כֵּן, דְּז"ל צַפְיָה מִי חִפְלָה הָיְתָה נַחֲסִילַת מוֹסָף שֶׁל ר"ה וְנַחֲסִילַת חֲשַׁע צְרָכָה, שֶׁלֹּא רָשָׁוּנוֹת וְגַ' אֲחֵרוֹנוֹת שֶׁל כָּל יוֹם, וְשֶׁלֹּא אֲחֵרוֹנוֹת, "רָשָׁוּנוֹת" מִן "הַאֲחֵרוֹנוֹת" עֲנִינָה "מַלְכוּת, שְׁנֵי זְכוּרוֹת, שְׁלִישִׁת שׁוֹפְרוֹת, וְרִבְעִית זְכוּת כָּל אֶחָד מֵהֶם מְעַנִּינָהוּ עַכ"ל. וּבִפְרָשׁ יֵשׁ לְדַקֵּק דָּלָא הַזְכִּיר הַרְמַזֵּי כְּלוֹס "מִקְדָּשׁ הַיּוֹם, וְדוּחַק לִוְנֵר סָמֵךְ עַל מֵה שֶׁכִּי שֶׁס נִהְלַכְתָּ הוּא, וְנִשְׁנַחֲתוּ וְזִי"ט וְכוּ' "אֲחֵרוֹת" מְעַנִּין "אֲחֵרוֹת" הַיּוֹם וְכוּ' עִי"ט, וְכֵן יֵשׁ לְדַקֵּק דְּזָכְרוּ צַפְיָה מִי שׁוֹפֵר ה"ז יִשְׁתַּחֲוֶה צַפְיָה לְעֵיל לְגַמְרֵי דִּיה סֵדֵר דְּדוּ"ק: אַבְרָם לוֹ רֵי עֲקִינֵי וְכוּ'.**

3. שיחות לראש השנה--מהרב נבנצל

קפט	עיון תפילה	שיחות לראש השנה	קפה
			מיקום הפסוקים בתפילה בנוגע למיקום הפסוקים בתפילה מוסף דראש השנה – נחלקו הדעות בגמרא. בתפילת מוסף של שבת ומועד, ישנן בדרך-כלל שבע ברכות: שלוש ראשונות ושלוש אחרונות – הנאמרות גם בכל יום – וברכה אמצעית, בה מוזכר מעניינו של יום. לפיכך, היינו צריכים להוסיף בראש השנה על הברכה האמצעית הרגילה – "אתה בחרתנו" – עוד שלוש ברכות אמצעיות: באחת יוכנסו פסוקי ה"מלכויות", בשניה – פסוקי ה"זכויות", ובשלישית – פסוקי ה"שופרות", וכך היתה תפילת המוסף של ראש השנה בנויה מעשר ברכות בסך-הכול. אבל חז"ל העדיפו, שהתפילה היתה מורכבת מתשע ברכות בלבד, ונימוקם: "...כנגד תשע אזכרות שאמרה חנה בתפילתה". חנה נפקדה, כידוע, בראש השנה (ברכי כט), ולכן רצו חז"ל לזמות את תפילת ראש השנה – שעניינה המרכזי: שליטתו המוחלטת של ה' בבריאה – לתפילת חנה, שכל כולה הדגשת מלכותו הבלעדית של ה' (ש"א, ב). לכן, הוסיפו חז"ל רק שתי ברכות – על שבע הברכות שבכל מועד – ותחטבו בשאלה: כיצד להכניס את שלוש קבוצות הפסוקים, שלתי ברכות אלה? – אנו נוהגים כיום כדעה האומרת, שלשם כך לא תיחוד לפסוקי ה"מלכויות" ברכה בפני עצמה, והם יצורפו לאחת הברכות שבתפילה. ולאזו ברכה? – היתה דעה שאמרה, לצרף את ה"מלכויות" לברכה השלישית של התפילה, היא ברכת "אתה קדושי". אבל להלכה נפסק, שפסוקי ה"מלכויות" יצורפו לברכה הרביעית, ברכת "אתה בחרתנו". לכן, שונה סיומה של ברכה זו בראש השנה, משאר החתימות שאנו מכירים, ובעוד ברכה אמצעית רגילה מסיימת: "ברוך את ה' מקדש השבת", או: "ברוך אתה ה' מקדש ישראל והזמנים" וכדומה, חותמים אנו בראש השנה: "ברוך אתה ה' מלך על כל הארץ מקדש ישראל ויום הזיכרון". תוספת זו שעניינה מלכות, באה בעקבות הכנסת פסוקי ה"מלכויות" לברכה זו. [וכבר הורחב לעיל (שיחה ד) בטעם הדבר, שהמלכות היא היא עניין קדושת היום בראש השנה].
			"מלכויות" – גם בברכת "אתה קדושי" אלא שנראה לומר, שגם הדעה שאמרה להוסיף את פסוקי ה"מלכויות" לברכת "אתה קדושי" – לא נדחתה לגמרי מן ההלכה, ואכן מובא
			מספר הפסוקים בכל קבוצה כפי שפתחנו, נפסק לומר עשרה פסוקים בכל אחת משלושת הקבוצות, ונאמרו כמה טעמים למספר זה (ר"ה לב): (א) כנגד עשרה לשונות "הילולים" שאמר דוד בְּמִזְמוֹר הַמְּסִיִּים שֶׁל "יהילים" (ק"י); ללא "הילוליה", הפותחת וחותמת, כשהקשר לראש השנה: "הללוהו בתקע שופר..." (שם ג), כפי שפירש רש"י שם. (ב) כנגד עשרת הדברות שנאמרו בסיני, ופירש רש"י: שגם שם נשמע קול שופר (שמות יט, טז).
			הפסוקים נחלקו גם בשני עניינים נוספים: האם להוסיף את שלושת הברכות בכל תפילת ראש השנה, או רק בתפילת המוסף – ואנו נוהגים, כידוע, כדעה השניה (אמנם, חתימת ה"מלכויות" – "מלך על כל הארץ" – קיימת בכל התפילות. עי' דו"ה ר"מלכותו", ר"ה שם). כמריכך היתה זעה, שרק בחזרת השי"י יש לומר את תשע הברכות: אך להלכה, אנו אומרים אותן גם בתפילת הלחש של היחיד (ש"ע או"ח תקצ"א, א).

4. תוי"ט על מסכת ראש השנה פרק ד משנה ה

וכולל מלכויות עמהן - אע"ג דבקרא דמיניה ילפינן לזכרונות שופרות מלכויות כמו שכתב הר"ב נזכרו המלכויות באחרונה. מקדימין המלכויות כמ"ש הרמב"ם. ומן הראוי להקדים המלכויות וכו' כמו שאמר [בגמ' פ"ק ד' ט"ז] אמרו לפני מלכויות כדי

שתמליכוני עליכם. זכרונות כדי שיעלה זכרונכם לפני לטובה. ובמה בשופר. ע"כ. והטעם מבואר כי קודם ראוי שנמליך מלך עלינו. ואח"כ נעלה זכרוננו לפני לטובה.

5. רא"ש מסכת ראש השנה פרק ד סימן יז

וכן כתב רי"ף גיאות ז"ל שנהגו בשתי ישיבות ובכולהו בבל שמתפללין הצבור רק שבע ברכות וש"צ יורד ואומר תשע. והביא תשובות הרבה לראשונים לרב עמרם ולרב נטרונאי שאמרו מעולם לא התפללו צבור בר"ה אלא שבע. ורב שרירא גאון בנו כך אמרו והזכיר עוד גאונים אחרים וכולם כך אמרו וכן העידו. אבל הוא כתב ואנו קבלנו מחכמים גדולים ובעלי הוראה ואנשי מעשה שקבלו הם מחכמים שלפניהם כגון רב שמואל הלוי שקבלו מן רב חנוך וזקנים שבדור הלכה למעשה שאין מתפללין ז' אלא ט' וכן מוריין ועושיין ומתניתין מסייע להו דמקשי רבנן לר"ג לדברייך למה צבור מתפללין והוא אומר להם למה ש"צ יורד אלמא מה שהצבור מתפללים ש"צ יורד ואומר. ...

6. הערות מהרב אלישיב

משנה. א"ל רע"ק אם אינו תוקע למלכיות למה הוא מזכיר. והטעם באמת שלא תיקנו לומר מלכיות עם קדושת השם ולתקוע ואח"כ קדושת היום בלא תקיעה ואח"כ זכרונות ותוקע, כתב הטו"א משום דצריך להתכיף התקיעות זה לזה שלא יפסיק בין התקיעות בכרכה שאין תוקעין בה. [והטעם בריב"ז הוא דבברכת המלך הקדוש, שייך מלכיות].

7. חדושי הרשב"א על מסכת ראש השנה דף לב/א

הא דאקשינן למה הוא מזכיר רחמנא אמר אדכר. תמיה לי מאי קאמר דהא כל הני ברכות מדרבנן נינהו, וכדאמרינן בשילהי פרקיין (לד, ב) גבי שתי עיירות באחת תוקעין ובאחת מברכין הולכים למקום שתוקעין ואין הולכין למקום שמברכין. פשיטא תקיעות דאורייתא ברכות דרבנן, א"כ מאי קאמר רחמנא אמר אדכר שפיר קאמר להו ר' עקיבא למה תקנו לומר מלכיות כיון שאינו תוקע בהן. ונ"ל דמשום שראו חכמים לומר מלכיות זכרונות ושופרות ואסמכינהו אקרא דכך אמרינן בסמוך. עשאוּם כאלו מן התורה, ובפ"ק (טז. א) נמי אמרו אמר הקב"ה אמרו לפני בראש השנה מלכיות זכרונות ושופרות מלכיות כדי שתמליכוני עליכם זכרונות כדי שיעלה זכרונכם לפני לטובה ובמה בשופר, עשאוּם כאילו נצטוו בכך, ואיתא נמי לקמן, וגדולה מזו אמרו (שם) אמר ר' אבהו למה תוקעין בשופר של איל, אמר הקב"ה תקעו לפני בשופר של איל כדי שאזכור לכם עקדת יצחק, והיא על כרחין לאו דוקא, ורמז נמי בקרא ליכא, ותנינן כל השופרות כשרים, אלא כל שראו חכמים להיות כן עשאוּם כאילו נצטוו על זה:

8. חדושי הר"ן על ראש השנה דף לב ע/א

גמ' למה הוא מזכיר רחמנא אמר אדכר. פי' רחמנא אמר לאו דוקא דהא כל הני ברכות מדרבנן בעלמא נינהו וכדאמרינן בסוף פרקי' גבי שתי עיירות באחת תוקעין ובאחת מברכין הולכין למקום שתוקעין ואין הולכין למקום שמברכין ומקשינן התם פשיטא משום דתקיעות דאורייתא וברכות דרבנן, אלא ודאי כי אמר' הכא דרחמנא אמר אדכר לאו משום דהוּו מדאורייתא אלא משום דרבנן תקנהו ואסמכינהו אקראי כדאמרי' בסמוך ודכוותה הא דאמרינן בפ"ק (ט"ז א') אמר הקב"ה אמרו לפני מלכיות זכרונות ושופרות:

• שערים מצויינים בהלכה

בהעלתך. ובטורי אבן כתב, דהא דאמר הכא "רחמנא אמר אדכר", משום דאיכא אסמכתא מן התורה נקט הגמרא האי לישנא. ובסי' יום תרועה כתב לחלק, דבשבת שאין תק"ש, אז אמירת פסוקי מלכיות זכרונות ושופרות מה"ת, וכשהל בחול שיש תק"ש, אז הם מדרבנן. וזה נראה דוחק, ודברי רש"י והרמב"ם הם מבוררים. ועי' במזרחי (פי' בהעלתך). ועי' בריטב"א לעיל (טז). דכל מה שיש לו אסמכתא מן הקרא, העיר הקב"ה שראוי לעשות כן אלא שלא קבעו חובה ומסרו לחכמים, וזה דבר ברור ואמת, ולא כדברי המפרשים האסמכתות שהוא כדרך סימן שנתנו חכמים... ח"ו ישתקע הדבר ולא יאמר כו'.

דף לב. רחמנא אמר אדכר. משמע דהוּו מדאורייתא, וקשה דלקמן (לד): איתא דהולכין למקום שתוקעין ולא למקום שמברכין משום דהתקיעות מדאורייתא, והברכות מדרבנן. וראיתי בס' קנאת סופרים על ספר המצות להרמב"ם (שורש ראשון דף ג) דמדאורייתא יש להזכיר הפסוקים, ורבנן הוסיפו הברכות עליהן, ומסתייע מדברי

9. הערות מהרב אלישיב

בתקנת אמירת מלכויות זכרונות שופרות

אלא למה עשר לימא תשע דהואיל ואישתני אישתני. וצ"ב הסברא בזה. ועמדו בזה המפרשים, וכתבו בשם הר"א מגרמיזא ז"ל דהנה בסמוך איתא הני עשרה מלכויות כנגד מי אמר רבי לוי כנגד עשרה הילולין וכו', ריו"ת אמר כנגד עשרה מאמרות וכו', ופריך ט' הוו ומשני בראשית נמי מאמר הוא, והגמ' כאן ס"ל דבאמת אי מצד טעמא דמאמרות אז צריך לומר ט' ועיקר הטעם שאומרים עשר זהו כנגד עשרה הילולין, ולכך אמר רע"ק דאם אינו תוקע למלכויות למה הוא מזכיר עשר לימא תשע כיון דאז ל"ש על מלכויות טעמא דעשרה הילולין, שו"ר שכע"ז כתב בהגהות החת"ס כאן, וילה"ע על דבריהם דהרי להלן זהו פלוגתא דאמוראי בטעמא די' מלכויות, והרי צריך ליישב דברי רע"ק כאן לכולהו אמוראי.

10. פני יהושע על ראש השנה - דף לב ע"א

בגמרא ת"ר מניין שאומרים אבות כו'. פיש לתמוה כיון דהכא בהך ברייתא לא איירי אלא בברכות התפלה של ראש השנה שאומר תשע א"כ מאי קאמר הכא מניין שאומרים אבות וגבורות וקדושות שהרי הנך שלש ברכות אומרים אותו לעולם בין בחול בין בשבת בין ביו"ט ... ונראה לענ"ד ליישב משום דברכות פרק אין עומדין [ל"ד ע"א] אמרינן דהנך שלש ראשונות הם סיפור שבחו של מקום, ובמגילה בהך ברייתא שהבאתי מסיק התם מכאן ואילך אסור לספר בשבחו של מקום ומפיק לה מקרא דכתיב מי ימלל גבורות ה' ישמיע כל תהלתו. ולכאורה פשטא דקרא משמע דאין איסור אלא בהנך ברכות שהן שבחו של מקום. וא"כ לפי"ז סד"א דכיון דבראש השנה מזכירין מלכויות זכרונות ושופרות מהנך קראי דמייתי הכא ואותן הברכות הם סיפור שבחו של מקום א"כ יש סברא לומר דשוב אין להזכיר אבות וגבורות וקדושות דא"כ מוסיף לספר בשבחו של מקום ובהנך שלש מלכויות זכרונות ושופרות לחוד סגי, מש"ה אשמעינן הכא דאפ"ה צריך להזכיר אותן שלש ראשונות כיון שכבר נתיסדו בכל תפלות (ראש) השנה מההוא קרא דהבו לה' בני אלים

11. הערות מהרב אלישיב

לא היו נוהגין - הדין לאחר הכרעה

א"ל ר"ש לא היו נוהגין כן ביבנה. ומבואר דלא הפסיקו באמצע התפילה שיאמר בסדר הראוי לפי דעתו ומשום דאינו מעכב, ונראה דדוקא בזמנם שעדיין לא נקבע הדין כרע"ק לכך אינו מעכב גם לאותן שסוברין כרע"ק שהרי ר"ש יצא בזה, אבל אחר שהוכרעה ההלכה כרע"ק הוי לעיכובא לעשות כן ואפילו בדיעבד מחזירין אותו.

12. ערוך לנר על ראש השנה דף לב/א

שם רב יוסף אמר כנגד עשרת הדברות: עיין פירש רש"י ולענ"ד י"ל דמר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי דטעם דר' יוחנן כנגד עשרה מאמרות שייך על מלכויות כדאמרינן לעיל שברא הקב"ה עולמו ומלך עליהם וטעם דרב יוסף שייך על זכרונות על שם הכתוב זכור את יום אשר עמדת בחורב שנתנו עשרת הדברות וטעם דרבי לוי דהללוהו בתקע שופר שייך על שופרות:

13. ספר טורי אבן על מסכת ראש השנה - דף לב/א

כנגד עשרת הדברות שנאמרו למשה מסיני. אע"ג דכל ישראל היו במעמד הר סיני מ"מ לא שמעו מפי הגבורה אלא אנכי ולא יהי' לך והשאר שמעו מפי משה כדאמר בשילהי מס' מכות (דף כד ע"א):

14. רמב"ם יד החזקה - הלכות שופר פרק ג

(ט) אין מזכירין זכרונות מלכויות ושופרות של פורענות זכרונות ... ולא זכרון יחיד אפילו לטובה... ופקדונות אינן כזכרונות... ויש לו להזכיר פורענות של אומות העולם

15. ספר אור שמח - הלכות שופר - פרק ג - הלכה ט

שם ופקדונות אינן כזכרונות: ובהלכות אף על גב דקיימא לן דר"י ור' יהודא הלכה כר' יוסי הכא נהוג עלמא כר' יהודא מנהג ישראל תורה כו': נראה דר' יוסי לטעמיה אזיל בפרק קמא דף י"ח אמר דר' יוסי סבר אדם נידון בכל יום ואמר מ"ט דר' יוסי

מהכא לעשות משפט עבדו ומשפט עמו ישראל דבר יום ביומו. והנה לבתר דיליף מהך קרא דנידון בכל יום חזינא דהא דקאמר קרא ותפקדנו לבקרים כוונתו על ידי משפט שנידון בכל יום ואם כן קרי למשפט פקידה, ולכן מדכרינן פקידה במקום זכירה דחזינא דלאו עיונא בעלמא הוא. אבל לדידן דקיימא לן דאינו נידון אלא בד' פרקים אם כן על כן הא דאמר ותפקדנו לבקרים הוא עיונא בעלמא ולכך לא הויא פקידה בכלל זכירה ולכן קיימא לן הכא כר' יהודא דאינו במקום זכירה.

16. חדושי הרשב"א על מסכת ראש השנה דף לב/ב

ואותן שנהגו לומר בסוף השופרות ותקעתם בחצוצרות טעות היא, ואע"ג דכל מקום שיש חצוצרות במקדש יש שופר, מכל מקום אנו קרא דמזכיר בו שופר בעינן והא ליכא, אלא אומר לא הביט און ביעקב וגו' (במדבר כג, כא) ואע"פ שאמרו עם המלכיות, וכדאמרינן מלכות שיש עמה תרועה אמרו עם המלכיות ואמרו עם השופרות

17. שו"ע אורח חיים - סימן תקצא

(ו) יש קורים תגר על מה שנוהגים להשלים פסוקי שופרות בפסוק וביום שמחתכם, שאין מזכיר בו שופר אלא חצוצרות, והרא"ש והר"ן כתבו לקיים המנהג:

18. ספר שפתי חכמים

הרא"ה לדעת כי הוא חלקים אין עוד: "העובר לפני התיבה. ולא נקט "היורד וכו' (וכדלעיל ע"ה) עיי"ש בפרש"י ד"ה ירה, י"ל דזוה"מ דרבו לינקמי "העונר וכו"ן זה (ברכות ל"ד ע"ה) וזכריית' נקט סס "היורד לפני התיבה ודו"ק:

19. ספר שפתי חכמים

המלכות ניכנה, וזונון שיוכל נוהג לא היה גזירת המלכות: השני מתקיע. ס"י סליח לניצור המתפלל תפלת מוסף. ואפשר בדיוק נקט לו "השני לומר לכתחילה ס"ל של תפלת שמחית לא יתי' ס"ל להתפלל מוסף: מתקיע. ס"י

20. שערים מצויינים בהלכה

משנה העובר לפני התיבה ביו"ט של ר"ה השני מתקיע. פרש"י המתפלל תפלת מוספין מתקיע. וכתבו הרא"ש והר"ן בשם רב האי גאון, דמדקתני השני מתקיע ולא קתני השני תוקע, ש"מ שאין הש"ץ תוקע בעצמו, אלא הוא מצווה לאחר לתקוע, והטעם שמה ישתבש בדעתו בשביל התקיעות ולא ידע לחזור לסדר התפלה. וכ"כ בשו"ע (אור"ח סי' תקפה ס"ד), עיי"ש. ועי' במג"א (שם סק"ט) דבזמנינו שמתפלל מתוך הסידור לא חיישינן שישתבש, ומותר לו לתקוע. וע"ע מש"כ בשמ"ב (ח"ג סי' קכט ס"ק יח) ובקונ"א (סי' קכח ס"ו).

21. ספר שפתי חכמים

אלא מ"ש הכי דנחשון נחום דרז"ן נקדימי' לנליה וכו', כאן מפורש "דרז"ן "מקדימי', עדיף "מלאחר "ולשהיורד הנזנה, וא"כ נכחן ראי' לדברי המ"א סי' כ"ה "סק"ז וכז' כחז' נענין זה נספ"ח לעיל: כזכ"ל דכ"ה ליכי הלל מ"ט וכו'. ז"ל

22. הערות מהרב אלישיב

בקושיט הטו"א למ"ד אדם נידון בכל יום ממנפ"ש

אפשר מלך יושב על כסא דין וכו' וישראל אומרין שירה. בטו"א
✓ לעיל (ט"ז ע"א) הקשה למ"ד התם דאדם נידון בכל יום א"כ יקשה מ"ש ר"ה משאר
מועדים, דממ"נ אי ס"ל הך טעמא דאפשר מלך יושב על כסא דין וכו', א"כ היאך
אומרין הלל בשאר מועדים ואי לית ליה הך סברא א"כ שיאמרו גם בר"ה את ההלל.
✓ ותירץ הטו"א דגם למ"ד דאדם נידון בכל יום זהו רק על דין האדם עצמו, אבל מודה
דעל שאר צרכיו אינו נידון אלא בר"ה. נמצא דגם לדידיה דין דר"ה חמיר טפי.
והערול"נ תירץ דדין היחיד הוא כמו בכל יום אבל דין הציבור מה שדנין את הכלל ואת
העולם כולו [כמ"ש ספ"ק דקידושין (דף מ':) דהעולם נידון אחר רובן] דין זה הוא
בר"ה. ולעיל בפ"ק הארכנו.

23. יום תרועה מסכת ראש השנה דף לב עמוד ב

מפני מה אין ישראל אומרים שירה כו' ק"ק מהא דכתב הטור ס"ס תקפ"א דרוחצין ומסתפרין ע"פ המדרש כו' ע"ש ואפשר לומר
דכל יחיד לעצמו לובש לבנים ושמח לעצמו לפי שבוטח בה' דיכתבו לחיים אמנם בכל העולם לא יבצר דיש נכתבים למיתה
ובשביל כבודם א"א הלל בר"ה וי"ה ודוק:

- עיין בספר על התשובה לגבי ברכת שו"ע ליו"כ "מלך מוחל וסולה לעונותינו ולעונות עמו בית ישראל ומעביר
אשמותינו בכל שנה ושנה, מלך על כל הארץ מקדש ישראל ויום הכפורים"

24. הערות מהרב אלישיב

טעם שאין אומרים הלל בר"ה

אפשר מלך יושב על כסא דין וכו'. והגם דקיי"ל (או"ח תקצ"ז) דאוכלין
✓ ושותין ושמחין בר"ה להראות שסמוכין ובטוחין וכו'. י"ל בזה עפי"מ דמטו משמיה
דהגר"ח ז"ל מבריסק בבאור מש"נ ואני בחסדך בטחתי יגל לבי בישועתך אשירה לה'
כי גמל עלי, כשסומכין ובטוחין בישועת ה', מ"מ עדיין אין אומרין שירה אלא אחרי
שנעשית הישועה, דבשעה שבוטח בחסד ה' נאמר יגל לבי בישועתך, ואשירה לה' זהו
רק [אחרי] כי גמל עלי. והשתא א"ש שאין אומרין הלל בר"ה, הגם שבטוחין בחסדי ה'
ובישועתו. [ועי"ע בשל"ה הקדוש פרשת בשלח אות ג', והכא בר"ה שאני].

25. חדושי הרשב"א על מסכת ראש השנה דף לב/ב

מאי שנא דהשני מתקיע... ואיכא למידק דהא צריך לתקוע על סדר ברכות, ובתפלת המוספין הוא דאיכא תשע משום שמצות היום
במוספין, הא בשחרית שאינו מתפלל תשע לא יתקע. ומשמע מכאן לכאורה שכל תפלות היום תשע, וכן דעת הרב בעל
המאור ז"ל, אלא שלא נהגו [כן] ומנהגו של ישראל תורה היא, ובכל כי הני פוק חזי מה עמא דבר. ... והכא י"ל דה"ק מאי
שנא דהשני מתקיע יתקיע הראשון ויברך נמי תשע, ואע"פ שאין חיוב ברכות מחמת התקיעות אלא מצד עצמן, שהרי יחיד
מתפלל תשע ואע"פ שאינו צריך לשמוע על סדר הברכות... מכל מקום כיון דזריזין מקדימין למצות ואלו נתמנה לו שופר צריך
לשומען על סדר הברכות, יברך אף בשחרית ויתקע על סדר ברכות, כנ"ל:

26. שו"ת ציץ אליעזר חלק כ סימן כה

ד) תפלותינו ועריגת נפשנו והעולמות כולם ביום קדוש זה הורסת כל המחיצות, כולם נצבים לפני ה' החיים והמתים, וגם
המתים יש להם כפרה ביוה"כ, והלבוש בסעי' ג' מביא סמך לזה מפרשת עגלה ערופה שארז"ל בספרי כפר לעמך ישראל אלו החיים
"אשר פדית" אלו המתים מלמד שהמתים צריכים כפרה. והגאון החתם סופר ז"ל בדרשותיו מדי דברו עה"פ של: אתם נצבים
וגו' ולא אתכם לבדכם וגו', כי את אשר ישנו פה עמנו היום לפני ה' אלקינו, ובעמדו על הדקדוק דהיה צריך להיות כתוב
מקודם "ואת אשר איננו פה עמנו היום" ואח"כ לסיים "לפני ה' אלקינו" כדי שיהא מוסב זה על שניהם על אשר ישנו ועל אשר

איננו, ובכתבו לבאר דמה שאמר אשר ישנו פה המכוון על בעלי גופים גשמיים עומדים לפני ה' אלקינו ודבקים בו ממש ע"ד ואתם הדבקים וגו' חיים כולכם היום, בחיים חיות אנושי בתוך גוף, ומה שאמר ואת אשר איננו פה הם הנשמות העתידות להולד והמה רוחות קדושות שאין להם חלק ואחיזה בגשמיות המה ג"כ עמנו היום מצורפים עמנו הגשמיים, נותן לזה דוגמא מקבלה נפלאה שבידו, וזה לשונו: "ע"ד שקבלנו שבר"ה ויוהכ"פ הנשמות הקדושות שכבר מתו ונשמות האבות מצטרפים עמנו בביהכ"נ בתפלתנו". ומוסיף עפ"י לבאר לאל כזאת גם מאמרם ז"ל (בר"ה ל"ב, וערכין י') דאיתא שאמרו מלאה"ש לפני הקב"ה מפני מה אין ישראל אומרים שירה בר"ה ויוה"כ, אמר הקב"ה ספרי חיים וספרי מתים פתוחים לפני ויאמרו שירה, ומבאר דר"ל, מפני שגם המתים וספריהם נמצאים לפנינו, והמתים אף על פי שמתפללים עמנו ותפלתם עושה רושם מ"מ שירה אינם יכולים לומר עד תה"מ דאז כתיב (בישעי' כ"ו) הקיצו ורננו שוכני עפר, אבל בעוה"ז לא המתים יהללו וגו' ולא כל יורדי דומה, ע"כ כיון שספרי חיים וספרי מתים פתוחים, אי אפשר לומר שירה מפני המתים המצורפים בתפלתנו יעו"ש בדבריו המופלאים.

27. ריטב"א על מסכת ראש השנה דף לב/ב

מתני' שופר של ר"ה כו' פי' אע"ג דכל הני שבות דרבנן נינהו לא דחינו להו משום מצות שופר כי היכא דלא דחינו מלאכה גמורה דלא אתי עשה ודחי את ל"ת די"ט וה"ה שבות דרבנן שחכמים העמידו דבריהם במקום מ"ע שאין בו כרת שב"ד מתנין לעקור דבר מן התורה בשב ואלא תעשה.....

וברם וצריך את למידע דכל מאי דאמרינן בכל דוכתא שבות לאו למימרא שאין לנו שבות מן התורה כלל דאם כן נמצאת שבת כחול מן התורה שהחניות פתוחות דאוצרות תבואה ויין ומטלטלין הפצים מבית לבית דרך כרמלית ומודדין ושוקלין ומונין ואינו בדין שאסרה תורה הוצאה כגרוגרת והתירה העמל הגדול הזה שא"כ אין זה יום מנוחה אלא כך עיקרן של דברים כי בכלל מ"ע שבות של תורה לשבות ממלאכות יש לשבות מכל שבות דרך כלל שלא לעשות שבת כחול אבל בכל פרט ופרט כי עביד ל"י וזהיר באיך דלא הוי שבת כחול הוי שבות דרבנן נמצא שיש לשבות עקר מן התורה ולפיכך העמידו בו חכמים דבריהם במקומות הרבה לדחות מצוה של תורה וזו מרגליות שבידינו מרבינו הרמב"ן מפי מוריננו ז"ל:

28. שערים מצויינים בהלכה

במשנה למלך (ק"פ פ"י ה"א) שכתב, שהוא חידוש גדול. אמנם ע"י מה שכתבנו במס' פסחים (פה. ד"ה אבל) בשם האור חדש (שם) דהפסקי תוס' מיירי דוקא היכי דאי אפשר לעולם לקיים העשה כי אם בעקירת הלאו שלא בעידניה, ולפי"ז אינה מתורצת. ונכדי היקר הרב אלימלך נפתלי צבי נ"י העירני, דבמג"א (סי' תמו סק"ב) תירץ בשם ר"ת, דשופר הוי עשה דרבים, ועשה דרבים דחי ל"ת אע"ג דבעידנא דמיעקר לאו לא מקיים עשה.

ואין עשה דוחה את ל"ת ועשה. כתבו הריטב"א והר"ן, דלא צריכין לטעם זה, דאפילו הוי יו"ט רק ל"ת לחודא, נמי לא דחי לה דלא הוי בעידנא, דהא בעידנא דקא עבר הלאו עדיין לא מקיים העשה, אלא קושטא דמילתא קאמר, שכן דרך הש"ס ויש לתרץ קושית הריטב"א והר"ן עפמש"כ בפסקי תוס' במס' זבחים (אות סט) דאם א"א לקיים העשה בענין אחר, לא בעינן בעידנא דמעקר לאו לקיים עשה. ועי'

29. הערות מהרב אלישיב

חילוק זו ואצ"ל זו, מלא זו אף זו
זו ואצ"ל זו. תירוץ זה מתרץ מדוחק, אבל לא זו אף זו, הוי תירוץ מרווח כי כן הוא דרך התנא למיתני הכא.